

70 jaar geleden: ongeluk van familie Van Panhuys

Zeventig jaar geleden — op de mistige avond van 6 november 1907 — werd het noorden opgeschrikt door een ongeluk, dat grote verslagenheid te weeg bracht. Een met twee paarden bespannen rijtuig reed het Hoendiep in. In de reiswagen zaten vier leden van de bekende familie Van Panhuys, die op Nienoord bij Leek woonden: jhr J. A. E. A. van Panhuys, minister van Staat, zijn echtgenote mevrouw T. van Panhuys-Looxma, hun zoon jhr H. van Panhuys, burgemeester van Leek en diens echtgenote mevrouw Van Panhuys, geboren freule De Blocq van Scheltinga. Alle vier verdronken en met hen de huisknecht Meendert van Wijk, die naast de koetsier op de bok had gezeten. Alleen de koetsier bracht er het leven af

Dit drama heeft de mensen van toen diep geschokt en de krant stond er uiteraard vol van.

De heer C. Zandinga, Zonnelaan 29, Groningen herinnerde mij aan dit tragisch gebeuren in een relaas over de Nienoord en zijn bewoners.

De heer Zandinga heeft kastelen en borgen tot speciale hobby gemaakt. Hij is lid van de Nederlandse Kastelen Stichting en heeft in zijn leven heel wat excursies voorbereid naar kastelen en/of borgen

Het landgoed Nienoord bij Leek was in 1884 in uiterst desolate toestand door vererving in het bezit gekomen van jhr mr. J. A. A. van Panhuys, wiens moeder, Wendelina Cornera, baronesse Von Inn- und Kniphauseen, een zuster was van jhr mr. Ferdinand Folef, die als baron Von Inn- und Kniphauseen, heer

Jhr Hobbe van Panhuys, burgemeester van Leek, die op 6 nov. 1907 met drie van zijn familieleden in het Hoendiep bij Hoogkerk om het leven kwam.

van Nienoord was van 1842 tot aan zijn overlijden in 1884. Hij stierf kinderloos. Vandaar de vererving op de familie Van Panhuys.

Hij zal de Nienoord bij de opbouw zijn tegenwoordige vorm hebben gegeven, die haast identiek was aan zijn huis aan het Hereplein te Groningen (thans in gebruik als bankgebouw): een nog steeds omgracht 19e eeuw landhuis met een laag dak, veranda, balcon en wit gepleisterde gevels.

Ook toen scheen er weer een bloeitijd op Nienoord aan te breken, maar helaas.... het noodlot sloeg weer toe.

Op die donkere herfstavond van de zesde november 1907 reed nog laat een reiskoets op de slechtverlichte en gevaarlijke weg langs het Hoendiep. Een zeer dichte mist, die het uitzicht totaal belemmerde, heeft de koetsier waarschijnlijk parten gespeeld.

Reeds was men de scherpe bocht bij de beide rolpalen en het tolhuis gepasseerd, toen de paarden de weg kwijtraakten, de reiswagen kantelde en in het Hoendiep stortte.

De bewoners van het nabijge-

legen tolhuis, de familie De Vries, hoorden een ontzettend lawaai en daarna hartverscheurende hulpkreten. Zij sneelden naar buiten, maar als gevolg van de duisternis en de dichte mist, konden ze eerst niets onderscheiden en hun hulp mocht niet meer baten. Alle inzittenden stierven een jammerlijke verdrinkingsdood.

Het was ook wel een illuster gezelschap, want bij onderzoek bleken de slachtoffers vier leden van de familie Van Panhuys te zijn, alsmede de huisknecht/palfrenier Meendert van Wijk, die naast de koetsier op de bok zat. De koetsier Wouter Meijer raakte bewusteloos, maar kwam spoedig weer bij. Hij verbleef een paar dagen in het ziekenhuis.

Met ontzetting nam de bevolking van Stad en Ommelanden van dit tragische ongeval kennis. Jhr Van Panhuys was o.a. burgemeester van Groningen, commissaris van de Koningin in Groningen en Overijssel en tenslotte vice-president van de Raad van State geweest, uit welke functie hij in 1897 om gezondheidsredenen ontslag nam en toen benoemd werd tot Minister van Staat. De familie ging toen op Nienoord wonen.

Enkele dagen later reden vier lijkkoetsen aan het hoofd van een rouwstoet van Nienoord naar het oude kerkje van Midwolde.

Er bleven twee jeugdige kleinkinderen, een jongen en een meisje, achter, maar zij zijn elders opgevoed en hebben niet op Nienoord gewoond.

Op een van de fraai gebeeldhouwde toegangspoorten staat het merkwaardige opschrift: „Non ad habitandum sed ad coomorandum”, hetgeen wil zeggen: „Niet om te bewonen maar om te vertoeven.”

De grote tragiek van de dood van deze invloedrijke familie

Het gedenkraam in de Hervormde kerk van Midwolde dat herinnert aan het tragisch ongeval op 6 november 1907.

blijkt wel uit de ontredde-
ring van het landgoed, die daarna
optrad. Nienoord bleef lange
tijd onbewoond en raakte
tenslotte geheel verwaarloosd,
tot de gemeente Leek het in 1950
aankocht. Het werd gerestau-
reerd en als Nationaal Rijtuig-
museum van de Stichting
„Paard en Karos” in 1958 ge-
opend.

In haar jaarverslag over 1961
zegt het museum: Toen op 30 ju-
ni de as van de laatste man-
nelijke nakomeling der familie
Van Panhuys-Nienoord, zijnde
jhr J. A. E. A. van Panhuys, in
Amerika overleden, in Midwol-
de werd bijgezet, brachten de
familieleden na de plechtigheid
een informeel bezoek aan Nien-
oord.

Het vierde jaarverslag
1962/1963 noemt als speciale be-
zoeker de Fürst zu Inn- und

Knyphausen van Lüttesburg in
Oost Friesland, Duitsland, het
hoofd van de familie, waarvan
de Nederlandse tak tot 1884 ook
Nienoord in bezit had en er
woonde.

In de Hervormde Kerk van
Midwolde is een gedenkraam
geplaatst, dat herinnert aan de-
ze familie.

In het linker gedeelte staat
het wapen met er onder de woor-
den: Hulde aan de nagedach-
tenis van de slachtoffers der
droeve ramp op 6 nov. 1907.
Rechts staat een afbeelding van
jhr A. E. van Panhuys met er on-
der de woorden: 1836-1907. Jhr
mr. van Panhuys, minister van
Staat, oudvice-president van de
Raad van State.